

Enric Gallén: «Felip Cortiella i Ferrer»

La influència del teatre d'idees i, en concret, d'Ibsen incidí, sobretot, en determinats nuclis intel·lectuals, pròxims a l'anarquisme.¹ És el cas de Felip Cortiella i Ferrer (1871-1937),² caixista de professió, fundador i director de la «Compañía Libre de Declamación» que estrenà, entre 1894 i 1896, *Senyors de paper*, de Pompeu Gener, *El mundo que muere y el mundo que nace*, de Teresa Claramunt, i *Casa de niñas*, d'Ibsen. La incorporació, el 1897, a la impremta-llibreria de «L'Avenç», contactà Cortiella amb el grup modernista. I, com a conseqüència, hi edità *Els artistes de la vida*, on, entorn d'una parella anarquista, Fernanda i Torrent, que discuteix sobre la seva unió, Cortiella formulà una sortida enfront una societat judicada d'injusta i immoral: esdevenir «artistes de la vida» d'una realitat que hom vol regenerar. L'influx, però, de l'ideari anarquista convertí *Els artistes de la vida* en una peça mancada de la més mínima acció, intriga, així com de qualsevol plantejament d'un conflicte dramàtic. Les relacions amb «L'Avenç» no devien ser, amb tot, massa satisfactòries per a Cortiella, car la primavera de 1902 abandonà la impremta i marxà a París. En tornar, creà l'Agrupació Avenir mitjançant la qual organitzà les Vetllades Avenir (1902-1905) que, entre altres objectius, es proposà de divulgar l'obra d'Ibsen en els medis treballadors.³ El 1903, Cortiella fundà amb Joan Casanova i Pere Ferrets el Centre Fraternal de Cultura que, entre les diverses activitats, organitzà el 7 d'octubre de 1903 una vetllada al Teatre-Circ Espanyol, on Cortiella conferencià sobre *L'obra moratiniana al teatre i l'art dramàtic del nostre temps*; es representà *La comedia nueva o El café*, de Moratín; i, com a cloenda, s'estrenà *Dolora*, peça en un acte de Cortiella, on, a través de la història de Germínia i el llibertari Aubel, casat i amb un fill, hom exaltà l'amor lliure. Un any després a *El teatro y el arte dramático de nuestro tiempo*, Cortiella titllà l'artista de «grande apóstol de la humanidad». I afegí: «El artista digno del arte dramático que corresponde a nuestro tiempo ha de ser siempre y sobre to do un precursor de una humanidad superior y feliz».⁴

El 12 de desembre de 1905 estrenà al Teatre Apolo, *El Morenet*, obra situada en els baixos fons barcelonins, com algunes de les peces de Vallmitjana, d'on destacà dos personatges: el Morenet que, en una estada a la presó, conegué l'anarquista Enric Ferrer, i la Gitaneta. Ambdós intenten fugir de la mala vida que duen per tal de redimir-se. La redempció, però, no és possible, perquè el medi nega tràgicament el destí dels dos personatges. A *El Morenet*, amb tot, i a diferència d'*Els artistes de la vida* i *Dolora*, el missatge àcrata queda diluït en benefici del conflicte dramàtic, malgrat la lectura poc teatral d'una extensa carta que l'anarquista pres envià al Morenet exposant-li alguns dels punts del seu ideari. Fins a 1911, en què caigué malalt a causa d'un esgotament nerviós, Cortiella participà en diverses activitats com a caixista i corrector, organitzà l'*Homenatge dels catalans a Enric Ibsen* (1906), publicà *Les sirenes dels joves intel·ligents* (1907), *Anarquines* (1908), vint-i-set poemes d'exaltació de fe àcrata. Apartat durant molt de temps de la vida activa, edità el 1933, *La vida gloriosa*, recull de treballs escrits entre 1918 i 1927, entre els quals hi ha dues peces de teatre: l'idil·li, *Flametes del gran amor*, i *La brava joventut*, peça bilingüe on Cortiella defensà un anarquisme d'expressió catalana. Deixà inacabades unes memòries, *La vida que jo he viscut*, que, en el manuscrit conservat a la Biblioteca de Catalunya, datat el 2 de febrer de 1934, abracen, de fet, la infància i part de l'adolescència fins a 1882-1883, quan començà a treballar de caixista a «La Publicidad».

1. Vegeu LILY LITVAK: *Teatro anarquista catalán (1880-1910)*. «Boletín de la Biblioteca Menéndez y Pelayo», a. LV, gener-desembre 1979, núm. 1 a 4, pàgs. 231-249; *Ibidem: Tea/ro anarquista*, dins *Musa libertaria*, Barcelona, 1981, pàgs. 213-252.

2. Vegeu, a més dels treballs de Lily Litvak, XAVIER FABREGAS: *Teatre català d'agitació política*, Barcelona, 1969, pàgs. 185-194; *Ibidem: Felip Cortiella i Adrià Gual. Dos centenaris i una paradoxa*. «Serra d'Or», octubre 1972, pàgs. 691-695, incorporat amb lleugeres modificacions amb el títol *Felip Cortiella i Adrià Gual, dos dramaturgs pròxims i oposats*, dins el llibre de FABREGAS: *Aproximació al teatre català modern*, Barcelona, 1972, pàgs. 184-196.

3. Amb el títol també d'«Avenir», edità un periòdic anarquista escrit en català i dirigit «a les col·lectivitats obreres en particular», en publicà cinc números entre el 4 de març i el primer d'abril de 1905. Creà també la Biblioteca «Avenir», on edità *Els mals pastors*, d'Octave Mirbeau, també en versió castellana; *La jaula*, de Lucien Desceves, i *Las tenazas*, de Paul Hervieu, a més de *Vers la societat redimida*, conferència de Maria Vila.

4. *El teatro y el arte dramático de nuestro tiempo* fou una conferència que donà al Teatre Lara del carrer de Cabanyes (Poble Sec, Barcelona). En els papers de Cortiella dipositats a la Biblioteca de Catalunya es troba el manuscrit en català amb el títol d'*El teatro i l'art dramàtic del nostre temps*, datat el 7 d'octubre de 1903.

Història de la literatura catalana, 8. Ariel. Barcelona, 1985. pp. 427-429

